

зокрема, у творі «І мертвим, і живим, і ненародженим» Сковорода ж розмірковував про майбутню «горню» республіку, яку він пов'язує з Україною.

Шевченко, пишучи про майбутнє, розуміє його як золотий вік, що настане на українській землі. В цьому й полягає різниця між історіософськими поглядами Сковороди і Шевченка.

Отже, Т. Г. Шевченко як мислитель-романтик оцінював життя та вчення Сковороди переважно з точки зору ідеї народності, тобто перебільшував передромантичні мотиви творчості Сковороди – барокового мислителя, та не надавав особливого значення його бароковому богомисленню, яке було характерне для багатьох українських мислителів XVIII століття, та богословській освіті взагалі, вважаючи її схоластичною та відірваною від народу. Але, враховуючи ту обставину, що Сковорода був яскравим представником української барокової культури, треба його історіософію розглядати саме на тлі барокової культури, бо за допомогою бароко на нашу думку, можна збагнути належним чином філософські та історіософські погляди Сковороди, які теж характеризуються наявністю символів та алегорій.

БАГАТСТВО ГЕНІЯ ТАРАСА ГРИГОРОВИЧА ШЕВЧЕНКА

**Мостовий А. О., студ. IV курсу факультету агрохімії та ґрунтознавства
Науковий керівник – Кравцов А. І., канд. істор. наук, професор**

Тарас Шевченко - не тільки поет, а й драматург, прозаїк, мислитель, історик, етнограф, фольклорист, художник(живописець, гравер), який залишив велику образотворчу спадщину - понад тисячу творів. Геній Шевченка надзвичайно широкий, багатогранний.

Тільки літературна спадщина Шевченка - це "Кобзар", 9 повістей, п'єса "Назар Стодоля", уривки драматичних творів, щоденник та листи.

Літературні твори Шевченка формувались поступово, рік за роком, формувало їх саме поетове життя, і все найістотніше із цього життя, з великого життя українського кріпака Тараса Шевченка - від його юності й до останнього подиху, - ввібрав у себе цей літературний моноліт.

Подвиг Шевченка, всю вибухову силу його творчості можемо збагнути, лише уявивши, серед якої мертвої тиші вона пролунала, проти якого "чудища стозевого" підняла свій меч.

То була епоха, що вішала декабристів, вбивала на дуелях найкращих своїх поетів, гнала в кайданах у рудні Сибіру найшляхетніших своїх синів, послідовно розтерзуючи їх. То була задуха, від якої люди німіли, атмосфера, де панував страх, ненависть, підозри, доноси, загальна зацепенілість, де офіційна брехня ставала звичкою і не вважалася безчестям, а слово правдиве, слово вільне щораз обливалося кров'ю. Оспівати свободу в умовах кріпосницької держави, серед олов'яних буднів жандармської дійсності - це значило висловити, або навіть відкрити, провідну, найважливішу істину життя, розповісти людям у формі поезії те, що для них було за тих умов найсуттєвішим. Нездоланність людського духу виявляється і в тому, що

безстрашних співців свободи народжують найпохмуріші часи. Що темніша ніч, то яскравіші в ній маяки.

Найгостріші соціальні драми і найтонші нюанси інтимного, гнівний біль безправства, неволі, хвилин розпачу, що їх теж знав поет, смутки знівеченого життя, голос потоптаної і пробудженої людської гідності, сила непокори, що не раз переходить у скрик прокляття, у грізні вибури прометеївського титанізму, - все клекоче, все скипілося в художню цільність поезії Шевченка, від початку до кінця перейнятої вогнем, може, найсильнішого поетового почуття:

*"Я так її, я так люблю
Мою Україну убогу,
Що проклену святого бога,
За неї душу погублю!"*

Саме з цієї любові виростає правдива, вогнена творчість Шевченка, саме це ніякими стужами не остуджене синівське почуття й живило той дух протесту, бунтарства, антикріпаччини, яким наснажена Шевченкова душа. З її тираноборської суворості, у спалахах грозових її розрядів, в усій величчості постає образ поета - борця, поета-революціонера.

Поезія Шевченка з'явилася на гребені віку як бунтівний голос найбільш покривджених соціальних низів, голос тих, що вже почували потребу "громадою обух сталить".

Буйна волелюбність-чи не найприкметніша риса Шевченка. Верхи Шевченкової поезії - це спів свободи, ушавлення свободи, цієї першої й неодмінної передумови людського поступу, добробуту й щастя. Слово "свобода" поет супроводить найдорожчими епітетами, домінуючи настрої багатьох його поезій-це смуток за втраченою свободою і порив до неї, до "волі святої":

*"Встане правда! Встане воля!
І тобі одному
Помоляться всі язика
Вовіки і віки..."*

Улюблений герой Шевченкових поезій- витязь народний, повстанець гайдамака, козак-запорожець, що виступає оборонником рідного краю, носієм народної правди й честі.

Вістря відомої Шевченкової сатири, - зброї, що ставала в його руках такою несхибною, - спрямоване передовсім проти різних утискувачів, прийшлих і доморощених, проти царів та їхніх сатрапів, проти поміщика, чия кріпосницька сваволя не знає меж, проти душителя й запродавця, що "за лакомства нещасні" ладен в зректися від найсвятішого.

Шевченка не без підстави називають революціонером художньої форми, вказуючи на те, як сміливо відходив він од літературних канонів, хоча навряд чи він ставив собі на меті свідомо руйнувати усталені художні форми. Словесні експерименти були не для Шевченка. Вроджене чуття прекрасного, чуття гармонії підказували художникові ті шляхи, якими треба було йти, щоб, незважаючи на притиски, нормативи, продираючись крізь хаші літературних умовностей, нести людям своє свіже, вільне, справді розкріпачене слово.

У нього з'являється незнана доти, оригінально шевченківська композиція поеми, до невпізнання змінюються відомі раніше літературні жанри, з класичними ямбами та хорейми поет поводить зовсім вільно, його поетична метрика різноманіття віршових розмірів ще й сьогодні приводять у захват дослідників, завдають клопоту перекладачам. Своєю мелодикою, ритмічною віртуозністю поезії Шевченка створюють авторові славу одного з наймузикальніших поетів світу. У своїх стихійній силі творця він, здається, не хотів знати ніяких законів, крім тих, що диктували йому його власна мистецька інтуїція, сила задуму, вогонь темпераменту. Бурхлива поетична експресія, що переповнює його спадщину, не мирилася, з будь-якими обмеженнями, зносила на своєму шляху всі загати умовностей.

З поміж безлічі книг, з якими має справу історія світової літератури поодинокі виділяються ті, що ввібрали в себе науку віків і мають для народу значення заповітне. До таких належить "Кобзар", книга, яку народ український поставив на першому місці серед успадкованих з минулого національних духовних скарбів. У "Кобзарі" поет висловив насамперед самого себе, свою особистість від першого й останнього рядка книга виповнена індивідуальним поетовим почуттям. Тут його, Шевченків, темперамент, його щира й беззахисна у своїй відкритості душа. Тут думки-ним вистраждані, кривди-ним пережиті, тут картини саме його, Тарасового, дитинства. І мова його, і тільки йому властивий тембр голосу. Тут не позичені знання, а його власний, у розвитку відтворений розум мислителя, могутній інтелект, що спрагло дошукується істини, простежує людське життя у всеоб'ємності - в конкретній долі сестри-кріпачки і в історичній долі цілих народів.

Шевченкові належить виняткова роль у згуртуванні передових сил української нації, у розвитку й формуванні свідомості українського народу. "Кобзар" охоче співає минушину, але спрямований він у майбутнє. З творчістю Шевченка пов'язане становлення нашої літературної мови; з виходом "Кобзаря" відкривається нова епоха в розвитку українського красного письменства, яке віднині незрівняно розширило свої тематичні й філософські обрії: Шевченко воістину виводив рідну літературу на простори вселюдські.

Колись Шевченкові було заборонено писати й малювати. Всі заборони й казмати виявились безсилими перед поетовим словом, перед його всепроникаючою правдою. Приклад "Кобзаря" є прикладом нездоланності художника, приклад безсмертної природи творчого й нескореного людського духу, який з усіх випробувань неминує виходить переможцем.

Кожен, хто, відкривши томик "Кобзаря", вживеться в багатющій світ його образів, сягне в його надра, відчує, що книгу цю написала людина, яка воістину вистраждала свої відкриття, людина, яка по крутизнах життя піднеслась до вершин мудрості, на верхогір'я людського духу. Поетові з його творчих висот відкривались різні часи і народи, в "Кобзарі" мовби акумулювався духовний набуток поколінь, в ньому, крізь людський біль, крізь індивідуальне, раз у раз проступає вселюдське, біблейська далеч історії тут мудро гомонить із сьогодніням.

У цьому розумінні "Кобзар" - книга невичерпна, книга - на віки. Нові прийдущі покоління знаходитимуть в ній синтез народного і вселюдського досвіду, як ми знаходимо його у книгах древніх, що вік їхній вимірюється тисячоліттями.

Слово вічне, слово невмируще своєю правдою, невідцвітне художньою красою - це і є Тарас Шевченко - геній, духовний янгол українського народу.

СВІТОГЛЯДНІ ЗАСАДИ ТВОРЧОСТІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА

Мощенко С. А., студ. 4 курсу факультету агрохімії та ґрунтознавства
Науковий керівник – Кравцов А.І., канд. істор. наук, професор

«Огненне слово його наскрізь проймало серце не тільки тих, кому близьке було народне горе, а й тих, кому й байдуже було до того. Всі дивувалися красі та силі тієї простої мови, якою Шевченко виливав свої вірші. Увесь світ став прислухатися до його мови, а на Україні вірші приймали як благовісне, пророче слово.» - висловився Панас Мирний про великого Кобзаря. Слова автора перегукуються із народним розумінням Шевченка — поета і людини. Адже для кожного українця Тарас Шевченко означає так багато, що створюється враження, ніби ми все про нього знаємо і він завжди з нами.

Він невичерпний і нескінченний. Не тому, що він кращий від інших, — у ньому наша історія, реальність і найпотаємніші мрії. Його образ, світ думок і почувань, прагнень та ідеалів постає перед нами насамперед з того, що він написав, чим збагатив духовну скарбницю людства.

Т.Г.Шевченка - видатний українського поет, художник, мислитель, революційний демократ, творчість якого завжди мала величезне значення для становлення і розвитку духовності українського народу. Його філософія глибоко індивідуальна, особиста і, разом з тим, ґрунтувалась на національній ідеї українського народу, його ментальності.

Світоглядні засади творчості Т.Шевченка виростають насамперед з конкретно-узагальненого ставлення до любові, надії та віри. Саме з любові до України виникає шевченківська тематика пробудження людської гідності, сили протесту і бунтарства. Улюблений герой Шевченкових поезій і картин — народний лицар, повстанець-гайдамака, козак-запорожець, що виступає оборонцем рідного краю, носієм народної правди і честі. Гнів мислителя спрямований передусім проти різних утискувачів, прийшлих і доморощених. Філософський подвиг Т.Шевченка, вся вибухова сила його творчості полягає в тому, що він зумів серед мертвої тиші, ненависті, підозри, загальної заціпенілості, посіяти надію. Життя цієї надії починається з оспівування свободи. Шевченко показує, що нездоланність людського духу виявляється і в тому, що безстрашних співців свободи народжують найпохмуріші часи, бунтівний голос покривджених соціальних низів. Вінець Шевченкової творчості — уславлення свободи, першої й неодмінної передумови людського поступу, добробуту та щастя. До найволелюбніших книг належить "Кобзар".